

“De zeevaarders van de Indische Oceaan handelden in geurige houtsoorten, planten en specerijen, goud, tin, zilver en katoen.” © ma

De wereld in een broekzak

“De globalisering trof ook mensen die zelf nooit van huis gingen.” Dat klopt vandaag, maar Valerie Hansen, hoogleraar geschiedenis aan *Yale University*, bewijst dat haar citaat ook opgaat voor het jaar 1000. In acht hoofdstukken neemt ze de lezer mee op een reis langs avontuurlijke handelsroutes over land en zee, bloeiende havensteden en bruisende metropolen doorheen de geglobaliseerde wereld zoals die 1000 jaar geleden al bestond.

Matthias Ausloos

Het eerste hoofdstuk zet de toon van het boek. Valerie Hansen biedt daarin een overzicht van de wereld in het jaar 1000. Vanuit een eurocentrisch perspectief zou je kunnen verwachten dat globalisering op de drempel van het tweede millennium hooguit een illusie was en dat zeker de wereld buiten de christenheid er niet aan toe was. Niets is minder waar, stelt Hansen: “Paradoxaal genoeg lijkt de wereld van 1000 veel meer op onze huidige wereld, waarin Chinezen, Arabieren en Amerikanen serieuze rivalen zijn voor de Europeanen”. Sommige beschavingen beschikten over kennis, infrastructuur en technologie om enorme afstanden af te leggen aan hoge snelheden. “Schepen op de route van de Perzische golf naar China reisden bijna twee keer zo ver als Columbus”, illustreert Hansen. “Ervaren Polynesische zeelieden en Vikingen konden hun koers bepalen door goed te kijken naar golven, zeewier, de vliegrichting van vogels en de contouren van land dat in zicht kwam.”

Pan-Amerikaanse verkeerswegen

Hansen belicht verschillende regio's en culturen. Ze start met de Vikingsaga's over reizen naar Noord-Amerika die, kritisch bestudeerd, ons veel kunnen leren over de inheemse volkeren. Vervolgens beschrijft de historica de situatie in Midden- en Zuid-Amerika. Het Mayaanse Chichén Itzá ontving vermoedelijk al rond het jaar 1000 overzeese bezoekers, Vikingen en Afrikanen. Maar er liep ook al een uitgebreid netwerk van wegen door Noord-Amerika. Het Mississippigebied en de stad Cahokia speelden daarin een grote rol. “De banden tussen Cahokia en het Mayarijk wijzen op een reisroute van de Mississippi naar de Rio Grande en over de Golf van Mexico naar het schiereiland Yucatán”, stelt Hansen. Ook de oude Pueblovolken hadden banden met de Maya's. Ze verhandelden kleurrijke vogels en kleurstoffen. In het zuiden hadden de Andesbeschavingen onderling een handelsnetwerk.

Slaven en luxegoederen

Er trokken ook Scandinaviërs naar het oosten om buit te vergaren en vanwege een grote vraag naar bont in Europa en het Midden-Oosten. Ze kwamen zo in contact met de Byzantijnse en islamitische werelden, die ook de grootste af-

nemers van slaven waren. “Er kwamen zoveel slaven uit Oost-Europa dat de betekenis van het Griekse woord voor slaaf (*sklabos*) ergens in de 11de eeuw veranderde”, illustreert Hansen. “Eerst betekende het ‘Slavische persoon’, maar gaandeweg ging het gewoon ‘slaaf’ betekenen.” Die Noormannen, de Roes, reisden via de Dnjepr naar de Krim en zo verder naar Bagdad. Ze namen enorme hoeveelheden zilveren munten mee uit de islamitische wereld. Maar ook Oost- en West-Afrikanen speelden een grote rol. “Pakweg twee derde van het goud dat voor 1492 naar Europa en Azië reisde, kwam uit West-Afrika en het aantal slaven dat tussen 800 en 1800 van Afrika naar de islamitische wereld ging, was bijna net zo groot als het totale aantal slaven dat de Atlantische oceaan is overgevoerd.” Er ontstond bovendien een driehoekshandel: productiegoederen uit Europa gingen naar Noord-Afrika, waarna ze zuidelijker werden verhandeld voor zout en textiel; nog zuidelijker werden die voor goud en slaven geruild, die op hun beurt terug naar het noorden werden gebracht om voor meer kralen en textiel te worden verkocht.

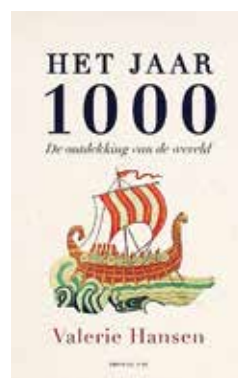
Steppesnelwegen en drakenovens

Voor al Azië was het terrein van de globalisering. De graslanden van Centraal-Azië vormden een snelweg voor textiel, bont, edelstenen en wetenschappelijke kennis. Hansen schrijft over rijken zoals dat van de Ghaznaviden in het huidige Afghanistan. Meer naar het oosten vestigde het boeddhistische Kitan-volk uit de Noord-Chinese steppen de Liao-dynastie, die vrede sloot met de zuidelijke Song-dynastie en een stroom van wederzijdse geschenken op gang bracht. “Veel van die artikelen hadden duizenden kilometers afgelegd. Er waren glazen en koperen potten uit Syrië, Egypte en Iran, maar ook voorwerpen van bergkristal uit Sumatra en India. Sommige stukken amber waren afkomstig uit het Noord-Europese Oostzegebied, dat ruim 6.500 kilometer van het hof van de Liao-dynastie lag.” De zeevaarders van de Indische Oceaan handelden in geurige houtsoorten, planten en specerijen, goud, tin, zilver en katoen. Rond het jaar 1000 stichtten Maleisiërs nederzettingen op Madagaskar. Polynesische zeevaarders voeren tegelijk naar Fiji, Samoa, Hawaï, Paaseiland en Nieuw-Zee-

land. Zuidoost-Azië kwam onder de culturele invloed van Indië, gestimuleerd door boeddhistische en hindoeïstische missionarissen. Rond het resultaat daarvan, tempels als Borobodur op Java en Angkor Wat in Cambodja, ontwikkelden zich tempelstaten zoals het Srivijayarijk, dat de Straat van Malakka controleerde, en het Angkorrijk. Bewijs van de globalisering zijn de schepen die de Indische Oceaan bevoeren: gebouwd in Oman, met planken uit Afrika en beladen met tot wel 60.000 stuks Chinees keramiek. “De Chinezen hadden meer extensieve handelsbetrekkingen met andere landen dan welk ander volk ook”, schrijft Hansen in het laatste hoofdstuk. Dat was voornamelijk te danken aan hun keramiekexport. Om aan de enorme vraag te beantwoorden, bouwden ondernemers “drakenovens” van meer dan 100 meter lang. “Die gigantische pottenbakkersovens produceerden tussen de tienduizend en dertigduizend stuks vaatwerk in één sessie en er werkten honderden, zo niet duizenden arbeiders.” Vanuit de kosmopolitische handelshavens Guangzhou en Quanzhou voeren schepen daarmee langs Vietnam, door de Straat van Malakka naar de Perzische Golf en Oost-Afrika.

Duizenden kilometers

Hansen verwerkte een enorme schat aan details in haar boek die het werk niet alleen heel informatief maken, maar ook aangenaam om te lezen. De lezer reist mee langs routes van duizenden kilometers over oceanen en landwegen en wordt ondergedompeld in een wereld die onmetelijk ver afstaat van die van vandaag, maar er tegelijkertijd zo hard op lijkt. **III**

Valerie Hansen, **Het jaar 1000. De ontdekking van de wereld**, Thomas Rap, Amsterdam, 2020, 364 blz.

Bestellen kan via www.kerknet.be – Klik op shop.

LEZERSBRIEF

Koningschap

Politicooloog Bart Maddens stelt in *Tertio* nr. 1.084 van 18/11 dat de koning aan niemand rekenschap hoeft af te leggen en daardoor voor politici functioneert als een “black box”. Hij pleit voor de afschaffing van de monarchie. Zijn betoog steunt op de uitspattingen van koningen in Bijbelse tijden, maar ook in het Bijbelse Israël was het koningschap niet louter negatief. Denk aan de pracht van de psalmen die aan David worden toegeschreven of aan de wijsheid van Salomon. Net als in de hele Bijbel gaan die verhalen over vallen en opstaan, trouw en ontrouw.

Het klopt dat koningen niet meer regeren in naam van God. Maar stellen dat de koning willekeurig kan handelen, staat haaks op de eed die hij aflegt bij zijn aanstelling en waar hij trouw zweert aan de grondwet en de wetten van het volk. Als een koning niet meer geloofwaardig overkomt bij het volk, doet hij troonsafstand zoals Leopold III en de Spaanse koning Juan Carlos. Trouwens, leggen presidenten wel rekenschap af? In Frankrijk stelt de grondwet dat de president onschendbaar is en zullen Donald Trump, Vladimir Poetin of Recep Tayyip Erdoğan ooit verantwoording afleggen? Maddens plaats ook kanttekeningen bij het *colloque singulier*, al lijkt die discretie bij een regeringsformatie wenselijk om de wederzijdse verketting van politici in de media te overstijgen. Is zo'n *colloque singulier* eigen aan koningen? Leggen ook presidenten niet de grootste discretie aan de dag bij onderhandelingen en regeringsformaties? Daarnaast bestaan het beroepsgeheim of een zwijgplicht evenzeer bij bijvoorbeeld geneesheren, advocaten en notarissen. Zo ouderwets en overbodig is dat toch niet?

Het koningschap is een van de hoekstenen van het land, te verkiezen boven een Waalse of Vlaamse verkozen president die tot één taalgroep zou behoren. Als die hoeksteen wegvalt, staan we een beetje dichter bij de Republiek Vlaanderen, gekoesterd door Vlaams-nationalisten. Was Maddens' opinie een ode aan de republiek met een verkozen president of een opstapje naar een onafhankelijk Vlaanderen?

Paul van den Hove

COLOFON

Redactie

Louis Frarynlaan 75, 2050 Antwerpen, 03/210.08.70, redactie@tertio.be, www.tertio.be

Hoofdredacteur Emmanuel Van Lierde

Eindredacteur Sylvie Walraevens

Redacteurs Liza Cortois, Ludwig De Vocht,

Kelly Keasberry, Frederique Vanneville

Lay-out Michael Moras

Werkten mee aan dit nummer Matthias Ausloos,

Veerle Deknopper, Tine De Leeuw,

Toon Lambrechts, Jan Leyers, Ludo Van

den Eynden, Herman Van Rompu

Voorzitter Thérèse Leysen

Verantwoordelijke uitgever Tony Van Parys,

Vroonstalledries 2/101, 9032 Wondelgem

Abonnementen, adreswijzigingen & marketing

Karine Heyndrickx, 03/210.08.76, abonnementen@tertio.be

Advertenties

Katrien Lannoo, Trevi Plus, Meerlaan 9, 9620 Zottegem, tel.: 09/360.48.54, fax: 09/367.49.88, katrien.lannoo@treviplus.be

WINNAARS

Winnen het boek *Onder dezelfde sterren*: Maurits Bamps en Linde de Bruyne